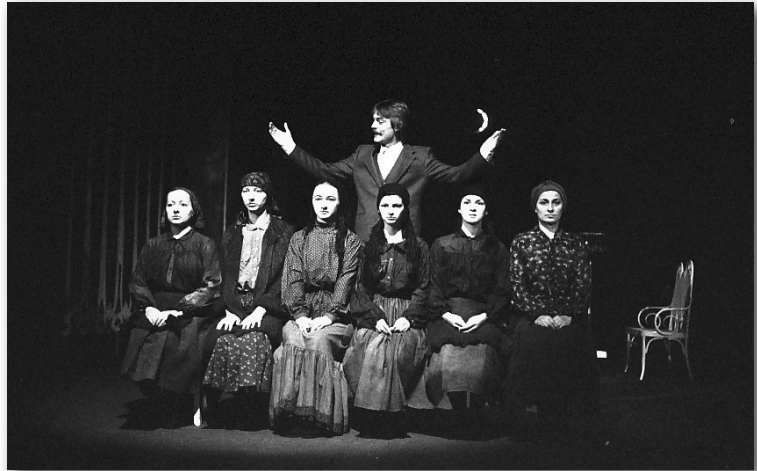

■ ERKÖLCS, HIVATÁSTUDAT... ■■■

Az Újvidéki Színház kolozsvári vendégszereplése 1990 októberében alkalom volt arra is, hogy mi, színészkollégák barátságot kössünk. (A színház Kosztolányi Dezső *Édes Anna* című regényének dramatizált változatát mutatta be.) Az emlékezetes bemutatkozás után korombeli kollégámmal sok mindenről szót ejtettünk. Természetesen mindenekelőtt az előadásról, hiszen az *Édes Annát* a romániai magyar színjátszás nagyjá, Harag György rendezte, aki tulajdonképpen az egyetlen kapocs volt köztünk, romániai és jugoszláviai magyar szí-

Markovics úr,
a cselédközvetítő
(Szilágyi Nándor)
és a cselédek
(*Édes Anna*)

Rövid Eleonóra
és Harag György
az *Édes Anna* egyik
próbája után

nészek között. A hajnali órákban aztán egy másik, mindannyiunkat érintő, közös téma is „napirendre” került, éspedig a színész erkölcsi tartása, hivatástudata.

Romániai színészcollégám vetette fel a témát az ottani színésztársadalomnak egy meghatározott periódusban tanúsított magatartása kapcsán. A 70-es évek második felében induló és a 80-as években még inkább fokozódó elvándorlásról volt szó, pontosabban arról, hogy ebben az időszakban tragikus méreteket öltött a romániai magyar színészek emigrációja. Részben talán érthető is volt a távozó színészek álláspontja. Nem tudták, vagy nem akarták vállalni a létbizonytalanságot, a kilátástalanságot. Az „elvándorlás” szinte megtizedelte a színésztársadalmat, de ennek ellenére, akik maradtak, akik vállalták sorsukat, azok maradandó emléket állítottak a színészi hivatásnak. S tulajdonképpen erről a szerepvállalásról, a kisebbségi sorsban élő színészek erkölcsi magatartásáról beszélgettünk, illetve főleg kollégám beszélt, példaként említve a hetvenes és nyolcvanas évek történéseit, azt a heroikus küzdelmet, amelyből Thalia papjai emelt fővel, győztesként kerültek ki. Az az erkölcsi magatartás, mélységes hivatástudat – hangsúlyozta minduntalan kollégám – az utánuk, az utánunk jövő nemzedéket is motiválja majd.

A közelmúltban újra találkoztam erdélyi színészcollégámmal. Egy tanácskozáson futottunk össze. Örömmel köszöntöttük egymást. Megváltozott. Valamiféle csalódottság, keserűség bujkált a szemében. A lobogását, lelkesedését, amelyet abban a kolozsvári beszélgetésben nem tudott vagy nem is akart eltitkolni, nem hozta magával. Igyekeztem vissza-visszatérni a régi témára, hiszen hazájában azóta sok minden történt. Szükszavú volt. Úgy viselkedett, mint akit már semmi sem érdekel. Aztán mégiscsak megnyílt.

Az utóbbi másfél évben nemcsak lelassult, hanem meg is szűnt a színészek elvándorlása – mondta. Sőt az is megtörtént, hogy sokan visszajönnek, mert egyszerűen nem találják helyüket az anyaországban, de – folytatta meglepően csendesen, szinte szomorúan –, engem más aggaszt, a színpadra kerülő új nemzedékek, fiatalabb kollégáim ugyanis más légkört teremtenek. Erkölcs?! Hivatástudat?! Másként értelmezik. Ez a két fogalom mást jelent nekik és mást nekem. Csak valamiféle művészszínház érdekli őket. Az új európai veretű színházi formák széles skálájáról álmodoznak. A különböző kifejezőeszközök, az újítások bűvöletében élnek, ami talán természetes is, de azért nekünk az álmodozáson kívül más feladatunk is van. Nem?! Nem is olyan régen egy István király életével foglalkozó drámát próbáltunk.

A fiatal kollégák fanyalogva ízlelgették a súlyos mondanivalót hordozó dialógusokat. Unták a próbát, nem titkolták. S azt, hogy ezzel a darabbal majd bejárjuk Erdély városait, sőt a legkisebb magyarlakta településeket is. Egyszerűen szükségtelennek tartották. Lehet, hogy nekik van igazuk – állapította meg barátom. – Megváltozott körülmények, körülöttünk minden. Úgy látszik, örök idealista maradok, és az én életemet már csak az a jelszó határozza meg, amely a régi lovagok címerében áll, és amely így hangzik: Szolgálók! Erkölcsi magatartásom, hivatástudatom ehhez a jelszóhoz igazodik. Megalkudni ebben a kérdésben se mással, se önmagammal nem fogok!

A két beszélgetés tanulságos volt számomra mindenekelőtt azért, mert sok azonos vonást fedeztem fel a két kisebbségben élő színészársadalom között, már ami a távoli és a közeli évek történéseit illeti. Így az elvándorlás kérdésében ez a hasonlóság nem egészen egyértelmű: míg ott a létbizonytalanság, addig nálunk a kényszer, az értelmetlen háború okozta helyzet készítette távozásra a színészeket, habár amikor rólunk van szó, azt is el kell mondanunk, hogy nem egy olyan esettel találkozhattunk, amikor ennek a távozásnak mindenekelőtt az egyéni érdek, az érvényesülés nagyobb lehetősége volt az okozója.

A színészeink távozása utáni időszakban (itt már teljes azonosságról beszélhetünk) azok, akik itt maradtak, akik a továbbélésben szerepet vállaltak, azok erkölcsből is, hivatástudatból is kitűnőre vizsgáztak. Az utóbbi néhány esztendő azonban nagyon is aktualizálta a két nagyon is meghatározó fogalmat, értelmezésük körül oszlottak meg a vélemények, ha nem tévedek. Úgy érzem, hogy az az ideális megfogalmazás, amelyet erdélyi kollégám a „szolgálók” jelszóval igyekezett megmagyarázni, már valahogy közhellyé fakult itt nálunk is, s mind kevesebben hangoztatják. Az „új idők új dalaival” érkezők sok mindent másként látnak, másként értékelnek, és ebből kifolyólag színházaink működését, működtetését is, valószínűleg másként képzelik el.

A két színházi közeg belső életének történéseiből tanulhatunk is, meg nem is. Ez már tőlünk függ. Mindenesetre már hosszabb ideje a szakadék szélén gubbasztunk, és éppen ezért minden lépésünket jól át kellene gondolnunk, mielőtt bármit teszünk, nehogy oda kerüljünk, ahonnan aztán már nincsen visszaút.

Magyar Szó, 1997. augusztus 2.